

Universitätsbibliothek Wuppertal

L. Annaei Senecae Tragoediae

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Amstelodami, 1662

Actus quartus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-770](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-770)

Hædere bella, jamque in alternam necem
 Illinc & hinc miscere cupientes manum,
 Vibrata dextra tela suspensa tenent.
 Paci favetur. omnium ferrum latet
 Cessatque tectum, vibrat in fratrum manu.
 Laniata canas mater ostendit comas;
 Rogat abnuentes: irrigat fletu genas,
 Negare matri, qui diu dubitat, potest.

438. Omnium ferrum latet Cessat-
 que tectum,] Ut legendum & distin-
 guendum olim censuimus, repertum
 etiam nobis in castissimo librorum:
 Cessatque tectum. Vibrat in fratrum
 manu. Significat solos fratres adhuc
 in dextris strictos, habere gladios, car-
 teros in vaginas eos condidisse. Vide
 Diatribæ cap. 41. Gronov. In vaginas
 reconditi gladii non vibrantur. *Ætæna.*

ACTUS QUARTUS.

JOCASTA. POLYNICES. ETEOCLES.

Jocasta utramque filium serio precatur, ut similitate postea in gratiam
 & amorem redire velint. Polynices impie respondet.

In me arma & ignes veritate: in me omnis ruat
 Unam juventus; quæque ab Inachio venit
 Animosa muro; quæque Thebana ferox
 Descendit arce. civis atque hostis simul
 Hunc petite ventrem, qui dedit fratres viro.
 Hæc membra passim spargite, ac divellite:
 Ego utrumque peperit. ponitis ferrum ocuis

444. Ab Inachio] Ab Argis, Ina-
 cho quondam regnatis. *Ætæna.*
 447. Fratres] Natos eodem & fra-
 tres Oedipo. *Idem.*
 448. Mea membra passim] Flor.
 δεξτερῶς. Hac membra passim. *Geo-*
 novius.
 449. Ponitis ferrum ocuis Ac dico &
 ex aquo mihi] Sic scribunt fecisse N.
 cum inveniret in Basileens. ex quo dex-
 teras lege datus; Mogunt & Lugd. ex
 aquo dextris matris datus. Sed veteres
 impressos, Venæ & Herbip. ex aquo dex-
 tris matris datus. retinere se tamen in-

An
 nominati sui lesionem, quia vestri
 consona, non quia melior alius. Bene
 dissidunt. Nos in quibusdam reperimus:
 An dico & ex aquo dextris matris
 datus vel date. Hac omnia plus aut
 minus divertunt ab eo; quod habet
 Ætæna: Ego utrumque peperit. ponitis
 ferrum ocuis? An dico & ex quo dextris
 matris date. An expectatis donec
 & vestrum & meum pudorem pro-
 dam, & cædam, ex quo vos pepererim.
 nempe, & ipso filio meo. *Idem.*
 An deponitis arma dicto citius? *Farnabius.*

Audico &, ex quo? dexteras matri date. 450
 Date, dum pia sunt. error invitos adhuc
 Fecit nocentes. omne Fortunæ fuit
 Peccantis in nos crimen. hoc primum nefas
 Inter scientes geritur. in vestra manu est,
 Utrum velitis. sancta si pietas placet, 455
 Donate matrem pace. si placuit scelus,
 Majus paratum est. media se opponit parens.
 Proinde bellum tollite, aut belli moram.
 Sollicita nunc cui mater alterna prece
 Verba admovebo? misera quem amplectar prius? 460
 In utramque partem ducor affectu pari.
 Hic absuit. sed pacta si fratrum valent,
 Nunc alter aberit. ergo jam numquam duos,

451. *Pia sunt.*] Nec fraterna cæde polluta. Farnabius.

452. *Omne*] Quæ hæctenus peccata sunt vel à me vel à patre vestro de origine vestra, fortunæ diræ imputanda sunt, adeoque ignorantia excusanda: vos primum scientes peccatis, an etiam volentes in vestra est potestate. *Idem.*

453. *Peccantis in nos, &c.*] Ita malim: minusque habet invidia, si & se & maritum complectatur. Aliis placuit *in vos*: nec repugno, dummodo norint alterum propugnari à plerisque Mss. vix unum esse qui stet pro illo, *vps.* Gruterus.

456. *Donate matrem pace.*] Retinuisse ait hoc Gruterus versus causa, expulso illo, *Donate matri pacem*, quod tamen occupet omnes membranas, injucundiore etiam vobum sonitu. At illud Scaligero ineptum, & hoc posulat sententia & libri Mss. Sed lex carminis repugnat, inquit ipse. Certe repugnat; nec unquam credam, ita impigisse vatem aut dedita opera violasse legem jamborum. Attamen omnes ita scripti, omnes. Quid expectas? Prodigiöse corrupta hæc tragædia, & in primis ultima pars, quæ *ἄλυσσι βεβή.* Venit in mentem hic fuisse:

si pietas placet, Donate matri bella: eodem sensu verbi *donare*, de quo ad vers. 253. monuimus; quem non affectus corrector, cogitans matrem intervenire pacificatricem, *pacem* ingessit *ἀντὶ τῆς βέλλας*: ut superius *Negasti pro Donastio*. Nihilis quam verisimilis hæc mihi conjectura videtur, utcumque sit audacior. Frustra autem Gruterus laudat in sequenti è quatuor suis: *si placet scelus*. Nam in ea regione semper cavijambum ponere Seneca, & hoc verbum est ex iis, in quibus præteritum placet interdum pro præfenti. Statim Flor. *Sollicita nunc cui mater*. Gronovius. *Donate*] Legitur &, *Donate matri pacem*, melius; nisi repugnaret lex carminis. Farnabius. *Si placuit*] Si pergitis, & frater in fratrem ruit, non ea meta sceleri: majus superest, quia primum interficienda ego mater. Peri neuter vestram nisi per me potest, quæ me obijcio mediam. *Idem.*

458. *Belli moram.*] Me moram belli mediam. *Idem.*

462. *Hic absuit.*] Polyntes. *Idem.* *Pacta*] Sup. vers. 280. *Idem.*

463. *Nunc alter*] Eteocles. *Idem.* *Ergo jam nunquam*] Adposui in retro-

gationem,

Nisi sic, v
 Qui tot l
 Longo p
 Accede
 Ensem; &
 Hastam f
 Coire pe
 Hunc qu
 Tegimen
 Et ora m
 Acieque
 Affusa to
 Tuo cruce
 Quid dub
 Polyn. Ti
 Post ista
 Fides hab
 Adstring
 Dum frat
 Tu pone
 Si pacis c

gationem, q
 videretur mi
 voto matris,
 desperantis.

454. *Sic*,
 lantern. Farn

465. *Tute*
 boret. quod n
 desiderate fil
 advertit Gu
 quam tot pos
 Gronovius.
 tio in specie
 omnes Mss.
 boret, totque.
 sic extermin
 te, quam q
 filum sermo
 dica mox sec

Nisi sic, videbo? junge complexus prior
 Qui tot labores totque perpeſſus mala, 465
 Longo parentem feſſus exilio vides.
 Accede propius, clude vagina impium
 Enſem; & trementem jamque cupientem excuti
 Haſtam ſolo deſige. maternum tuo
 Coire pectus pectori clypeus vetat. 470
 Hunc quoque repone. vinculo frontem exue,
 Tegimenque capitis triſte belligeri leva,
 Et ora matri redde. quo vultus refers,
 Acieque pavida fratris obſervas manum?
 Aſſuſa totum corpus amplexu tegam. 475
 Tuo cruori per meum fiet via.
 Quid dubius hæres? an times matris fidem?
 Polyn. Timeo: nihil jam jura naturæ valent.
 Poſt iſta fratrum exempla, ne matri quidem
 Fides habenda eſt. Joc. Redde jam capulo manum, 480
 Adſtringe galeam, læva ſe clypeo ingerat;
 Dum frater exarmatur, armatus mane.
 Tu pone ferrum, cauſa qui eſt ferri prior.
 Si pacis odium eſt, furere ſi bello placet,

In-

gationem, quod abſque eâ ſententia
 videretur minus nervoſa, minus ex
 voto matris, abominantis potius quam
 deſperantis. Gruærus.

464. Sic,] Alterum per vices exu-
 lantem. Farnabius.

465. Tu tot labores] Flor. Qui tot la-
 bores, quod male mutavit Fabricius, &
 deſiderare filium orationis recte anim-
 advertit Gruærus: ſed hic fallitur,
 quum tot potius abeſſe vult, quam tu.
 Gronovius. Tu tot labores, &c.] Le-
 ctio in ſpeciem ſana; ſed arguunt eam
 omnes Miſſ. in quibus: Tu qui tot la-
 bores, totque. & vero vix mihi dubium
 ſit exterminandam potius voculam
 tot, quam qui: quod hanc deſideret
 filium formoniſ; illam includat encli-
 tica mox ſequens que; adpoſita enim

diſtioni alicui norat inter alia & hoc,
 bis 2do & 3° repetendam. Gru-
 ærus.

470. Coire] Conjungi. Farnabius.

471. Vinculo] Galeæ. Idem.

472. Tegimenque] Galeam. Idem.

473. Quo vultus] Quo reſpicis aut
 vultum torques, ac ſi fratrem timeres?
 Idem.

479. Fratrum] Fraternæ perfidiæ,
 Idem.

480. Redde] Recipe quæ depoſue-
 ras à me rogatus arma. Idem.

482. Dum frater exarmatur.] In-
 terea dum frater ponit arma, inquit, tu
 retine. Exarmatur] Legitur &, eſt
 armatus. Farnabius.

483. Tu pone] O Ereocles, qui vio-
 laſti fidem pactam. Idem.

Inducias te mater exiguas rogat, 485
 Ferat ut reuerso post fugam nato oscula
 Vel prima, vel suprema. dum pacem peto,
 Audite inermes: ille te, tu illum times;
 Ego utrumque, sed pro utroque. quid strictum abnuis
 Recondere enses? qualibet gaude mora. 490
 Id gerere bellum cupitis, in quo est optimum
 Vinci. vereris fratris infesti dolos?
 Quoties necesse est fallere, aut falli à suis,
 Patiari potius ipse, quam facias, scelus.
 Sed ne verere: mater insidias & hinc 495
 Et rursus illinc abiget. exoro, an patri
 Invideo vestro? veni, ut arcerem nefas,
 An ut viderem propius? hic ferrum abdidit
 Reclinis hastæ, & arina defixa incubant.
 Ad te preces nunc, nate, maternas feram, 500
 Sed ante lacrimas. teneo longo tempore
 Petita votis ora. te, profugum solo

Pa-

485. *Inducias*] Exiguam saltem belli moram. *Farnabius*.

487. *Prima*,] Post multos annos quibus eum non viderim. *vel prima futura pacis pignora. Idem. Suprema.*] Perituro fortasse in hoc bello, si bellum gerere perisistatis. *Idem*.

491. *In quo*] In quo melius foret occidi, quam injuriæ stantisque cædi superesse. *Idem*.

496. *Patri*] Qui absens & cæcus est, ego autem adsum, an ut repellam, an ut videam nefarium hoc bellum: infra vers. 552. *Idem*.

498. *Hic ferrum abdidit*] Eteocles precibus meis motus arma deposuit, & hastæ solo defixæ incubat reclinis. Solet autem miles si hostis à sinistro latere appareat, in scutum se inclinare; si à dextro, in hastam. *Idem*.

499. *Hastæ, & arma defixa incubant.*] Lipsius *incubat*. At amicus ejus,

incubant, inquit, non arma, sed ipsa armis infixis incubabat, poetice dictum. Gruterus nec placet, quod addit Scholiastes, *gramini*, nec acquiescere potest illi *incubat*, quod alii nupere editioni suæ intulerint obsecuti nudæ conjecturæ, nec satisfacit interpretatio commentatoris, ut ait, optimi, nec occurrat ferrum Criticum, quod spinam istam commode extrahat. Scribe: *Reclinis hastam & arma defixa incubans*. Livius lib. 44. *Scuto praefectio stare galeatos: dein, ubi fessis sint, innixos pilo capite super marginem scuti prostratos stare. Scutum uel* & *oxylus* veteribus arma. *Incubat hastam & arma*, ut Stadius lib. 10. *soporifero stipitatos flore tapetas Incubat*. Sallustius l. 3. *histor. ut sustinere corpora plerique nequeunt fessi, arma sua quisquis stantes incumbere*. Plautus *Casina: Gladium ficiam culcitam, eumque incumbam*. Gronovius.

Patrio, p
 Te mari
 Egere: r
 Comit
 Ornavit
 Vittas rev
 Gazas so
 Dotale b
 Patria re
 Externa
 Sine crim
 Deeflet
 Errasse t
 Remisse

505. Reg

505. Non

tibi nuptias,

dixi, nec in l

be officium est

506. Feste

festafronde

lita. Idem.

maxime post

nalis Sat. 6.

& Matie:

ducere myrto

aspergere tellu

cos adolere &

gebantur,

bantur apud

doro lib. 9.

oleum, sed

lum memo

Genial. cap.

507. Lat

riti limen v

ornabat eos

unde unxor

plurimumi s

pturæ virgi

quinque, p

vel in hon

adulti, Iun

Patrio, penates regis externi tegunt:
 Te maria tot diversa, tot casus vagum
 Egere: non te duxit in thalamos parens 505
 Comitata primos, nec sua festas manu
 Ornavit ædes, nec sua lætas faces
 Vittæ revinxit. dona non auri & graves
 Gazas focer, non arva, non urbeis dedit.
 Dotale bellum est. hostium es factus gener, 510
 Patria remotus, hospes alieni laris,
 Externa consecutus, expulsus tuis,
 Sine crimine exul. ne quid è fatis tibi
 Deesset paternis, hoc quoque ex illis habes,
 Errasse thalamis. nate, post multos mihi 515
 Remisse soles; nate, suspensæ metus
 Et

503. Regis] Adraſti. Farnabius.

505. Non te] Ego non conciliavi tibi nuptias, non nuptam in thalamum duxi, nec in lecto collocavi. quod pronuba officium est, quæ plerumque mater. Id.

506. Festu manu] In nuptiis januæ festa fronde, ramis & feris ornari solita. Idem. Domus ergo ornabatur, maxime postes januarum; testis Juvenalis Sat. 6. Claudian. de nupt. Hon. & Matix: *Hi nostrâ nitidos postes obducere myrto contendunt: pars nectares aspergere testâ Fontibus & flammâ lucos adolere Sabæos.* Idem oleo inungebantur, & lænea vitta circumdabantur apud Romanos, teste D. Isidoro lib. 9. Orig. cap. ult. alii non oleum, sed adipem lupinum vel suillum memorant. ut Alexander lib. 2. Genial. cap. 5. Delrius.

507. Lætas] Sponsa primum ad mariti limen veniens postes læncis vittis ornabat eosque adipe suillo ungebat, unde unxor dicta. pronuba autem ut plurimum sponsæ mater ademptas nupte virginales vittas facibus (quæ quinque, pro numero partus naturali, vel in honorem v. deorum, Jovis adulti, Junonis adultæ, Veneris, Saa-

delæ, Lucinæ præferbantur à pueris patrimis & matrimis apud Romanos, à sponsæ matre apud Græcos) urendas implicuit sponsamque matrimonibus vittis redimibar. Farnabius.

513. Fatis] Exulare utrumque sine culpa: oraculo uxorem accipere. Idem.

514. Hoc quoque] Ut Oedipus matris erravit thalamis quos infecta est pestis, ita tu hostilis uxoris quos comitatur bellum dotale. Idem.

515. Errasse thalamis] Quomodo, errasse? quia cum civem, vel saltem non hostem ducere debuisset, externi sanguinis & hostilis uxorem duxit. erravit ergo Polynices thalamis, sicut Oedipus: oraculo uxorem accepit, quemadmodum Oedipus; exulavit quoque sine culpa Thebis; ut Corintho Oedipus. Delrius. Post multos] Post multos mihi reddite dies. Farnab.

516. Nate, sollicitæ metus] Membranæ principes: Nate suspensæ metus Et spes parentû. Bene lib. 4. de benefic. 34. *incipitem rerum ac lubricam sortem suspensus sequitur.* Eidem pendere sæpe est anxium sollicitumque esse. Oedipo: *Gravis Senectus sibi mors & pendens Metus.* Gronovius.

Et spes parentis; cujus aspectum deos
Semper rogavi; cum tuus reditus mihi
Tantum esset crepturus adventu tuo,
Quantum daturus; quando pro te desinam, 520
Dixi, timere? dixit irridens Deus,
Ipsam timebis. nempe, nisi bellum foret,
Ego te carerem: nempe, si tu non fores,
Bello carerem. triste conspectus datur
Pretium tui, durumque: sed matri placet. 525
Hinc modò recedant arma, dum nullum nefas
Mars sævus audet. hoc quoque est magnum nefas;
Tam prope fuisse. stupeo, & ex sanguis tremo,
Cum stare fratris hinc & hinc video duos
Sceleris sub ictu. membra quassantur metu. 530
Quam penè mater majus adspexi nefas,
Quam quod miser videre non potuit pater!
Licet timore facinoris tanti vacem,
Videamque jam nil tale, sum infelix tamen,
Quod pene vidi. per decem mensum graves 535
Uteri labores, perque pietatem inclitæ
Precor sororis, & per irati sibi
Genas parentis; scelere quas nullo nocens,
Erroris à se dira supplicia exigens,
Haufit; nefandas mœnibus patriis faces 540
Averte: signa bellici retro agminis
Flecte. ut recedas, magna pars sceleris tamen
Vestri peracta est. vidit hostili grege

Cam-

519. *Tantum*] Fratre in exilium alternum recessuro. *Farnabius*.

535. *Decem*] Quibus te in utero gestavi. ceteri autem de partus tempore variant, alii menses numerando *Solares* alii *Lunares*, & hos quidem vel Peragratoris vel Consecutionis v. 838. *Thyestis*, vel denique Apparitionis: commodius tamen ad menses *Solares* xxx. dierum referunt pariendi tempus; cujus communissimus, mensis nonus:

proximus mensis decimus aut septimus. de sexti mensis vitalitate disputant medicorum filii: an mensis undecimi partus sit legitimus, quarunt *ICti*. *Idem*.

536. *Perque pietate inclitæ Precor sorores,*] *Etruscus*: perque pietatem *inclitæ Precor sororis*. nam sola inter personas nominatur *Antigone*, & versus 551. ubi altera soror *Ismene* monstratur, vitiatus est. *Gronovius*.

546. *Ex-*

Campo
Armis
Cadme
Volita
Fumare
Fratres
In se ru
Hoc ut
Genitri
Quod i
Nunc C
Pœnæ
Patriam
Everte
Patriam
Vis esse
Ipsum

546. *E*
bus, è qui
erat.

547. *I*
minitante

548. *C*

549. *E*
nullum fe

551. *J*

totus hoc

pulus omni

pe sola An

552. *J*

erutos à s

nabius.

553. *A*

tantia: pe

volensque

559. *J*

Idem.

560.

verfabat

quam ta

sus: ade

perfitio

Campos repleti patria, fulgentes procul
 Armis catervas: vidit equitatu levi 545
 Cadmea frangi prata, & excelsos rotis
 Voltare proceres; igne flagrantes trabes
 Fumare, cineri quæ petunt nostras domos;
 Fratresque (facinus quod novum & Thebis fuit)
 In se ruentes. totus hoc exercitus, 550
 Hoc utrinque populus omnis, hoc vidit foror,
 Genitrixque vidit: nam pater debet sibi,
 Quod ista non spectavit. occurrat tibi
 Nunc Oedipus: quo iudice, erroris quoque
 Pœnæ petuntur. ne, precor, ferro erue 555
 Patriam, ac penates; neve, quas regere expetis,
 Everte Thebas. quis tenet mentem furor?
 Patriam petendo perdis. ut fiat tua,
 Vis esse nullam? quin tuæ causæ nocet
 Ipsum hoc, quod armis uris infectis solum, 560
 Sege-

546. *Excelsos*] Sublimes in curribus, è quibus pugnare veteribus mos erat.

547. *Ignem*] Faces incendia Thebis mitantes, *Farnabius*.

548. *Cineri*] Ad cinerem. *Idem*.

549. *Et Thebis*] Et Thebis, quibus nullum fere scelus novum est. *Idem*.

551. *Et utraque hoc vidit*] *Flor. totus hoc exercitus, Hoc utrinque populus omnis, hoc vidit foror.* etiam nempe sola Antigone. *Gronovius*.

552. *Debet*] Pro beneficio habet erutos à fe oculis, ne hæc videat. *Farnabius*.

553. *Occurrat*] Si pater etiam ignorantia pœnas exegit, tu vide ne sciens volensque in scelus irruas. *Idem*.

559. *Nullam?*] Nullius itaque erit. *Idem*.

560. *Quod armis uris infectis*] Obversabatur hic Grævero vera scriptura, quam tamen ipse probare non est ausus: adeo nimia erat cauti hominis suspensio in servando, quod expressum

in membranis reperisset. At vel omnium optimæ, & ævo sacrosanctæ, quales Pandectæ Florentini, quales Gallici Livii, & rursus Florentinæ harum tragediarum, sæpe non tam exhibent quam sub nube & crepusculo vitiorum intermicantem ostendunt veritatem. Poster quibusdam arridere, *uris*, sed vulgatam probissimam arbitror ait. Inmo solum, *uris*, omnibus debet arridere, qui locum salvari cupiunt: est enim expressum in optimo librorum: & quod pars maxima, *vestris*, aut *nostris*, inde factum, quod illud ceu compendium scriptum, cum integrum esset, acceperunt. Livio quoque hoc proprium & frequens. Lib. 27. *Acheus Machanidas tyrannus Lacedæmoniorum finitimo bello urebat.* Eodemque: *Punici belli, quo duodecimum annum Italia urebatur.* Lib. 28. *quam diu Sicilia Punico bello ureretur.* Lib. 32. *tanquam non intestino & horente in visceribus uramur bella.* Silius Italicus lib. 55. vers. 539.

Segetesque adultas sternis, & totos fugam
Edis per agros. nemo sic vastat sua.

Quæ corripit igne, quæ meti gladio jubes,
Aliena credis? rex sit è vobis uter,

Manente regno, quærite. hæc telis petes 565

Flammisque tecta? poteris has Amphionis

Quassare moles? nulla quas struxit manus,

Stridente tardum machina ducens onus;

Sed convocatus vocis & citharæ sono

Per se ipse turres venit in summas lapis. 570

Hæc faxa franges victor? hinc spolia auferes,

Vinctosque duces patris æquales tui?

Matres ab ipso conjugum raptas sinu

Sævus catena miles imposita trahet?

Ut adulta virgo mixta captivo gregi 575

Thebana nuribus munus Argolicis eat?

An & ipsa palmas vincta post tergum datas

Mater triumphi præda fraterni vehar?

Potesne

*Hunc etiam, vastis qui nunc sese intulit
oris, Perpetiar, miseris quærentem exu-
rere belli Reliquias. Ita enim legen-
dum. Vulgo, Nunc. Gronov.*

561. *Segetesque adultas sternis,] Im-
mo adultas, ut legitur Florentiæ. Her-
cule Furente: Nec adulta leni fluctuat
Zephyrosifeges. Idem.*

566. *Poteris has Amphionis] Fabula
veteribus non ingenii tantum lusus
sed deorum historia & honor erat.
Και ἡδὲ τῶν ποιητῶν οἱ θεολογῆσαι,
καὶ τῶν φιλοσόφων οἱ ἀείρειν, οἷπε
ταῖς πελοπίδης κριταδέξαιες, & αὐτοὶ
ἐν χρησμῶσι οἱ θεοὶ, μύθοις ἐχρή-
σαντο, ut inquit Sallustius de diis &
mundo. Ita quoque non Poëta modo
finxerunt, sed & τῶν θεολογῶν
auctores pro vero tradiderunt muros
Thebarum Amphionis lyra structos.
Apollodor. ὅτι θεῶν γ. τὴν μὲν πο-
λιν ἐτείχισεν ἐπανακροκνησάντων
τῶν Ἀμφίωνος λόγων τῶν λίθων. Hæc
antiquitatis fata veneratur & crede-*

*bat vulgus, ut de religionibus aliquod
caput. Vnde & Thebis ex lapidibus,
οἱ τῆ ἀδῆ τῶν Ἀμφίωνος ἠερολύ-
σων, circa tumulum monstrabantur
quidam, & ἐκ εἰσαορδῶν τοῦ τοῦ
ἀκροβύτου, teste Pausania in Bero-
ticiis. Quare τὸ ἀπίθανον καὶ φουρ-
γιῶν huius loci, quod nullum est, nemini
risum aut contemptum movere debet:
utique Thebanorum, quibus hæc
ἀληθέστατα τῶν ἐπὶ Σάγγει, & pro
impio habebatur & hoste publico, si
quis obtrectaret. Denique videmus
hodieque in tanta luce veri plerasque
nationes fabulosarum de majorum
monumentis & locorum miraculis
narrationum esse tenacissimas, ut odio,
vi, malò plectant diffidentes. Idem.
Dicitur & Amphion Thebane condider
arcis Saxa movere sono testudinibus. Vid.
Herc. Fur. 260. & 914. Farnabius.*

572. *Patris] Cærops patris, id est,
senes. Idem.*

578. *Fraterni] De fratre achi. Idem.*

584. *Quid*

Potesne
Videre
Hostem
Implere
Sævum
Quid se
Animi
Polyn. U
Opem
Quid p
Si pejes
Pœnas
Jubes a
Da, qu
Habite
Hanc d
Pensar
Arbitr
Humil
In serv
Joc. Si
Vacare
In orb
Hinc n
Qua la

584. *facies si
bin.*

588. *Eteocles*

592. *perbus:]
superba.
novius.*

595. *ta domu
habeam
cero. Fa*

Potesne cives lætus exitio datos
 Videre passim? mœnibus caris potes 580
 Hostem admovere? sanguine & flamma potes
 Implere Thebas? tam ferum & durum geris
 Sævumque in iras pectus, & nondum imperas?
 Quid scepra facient? pone vesanos, precor,
 Animi tumores, teque pietati refer. 585
 Polyn. Ut profugus errem semper? ut patria arcear,
 Opemque gentis hospes externæ sequar?
 Quid paterer aliud, si fefellissem fidem,
 Si pejerassem? fraudis alienæ dabo
 Pœnas; at ille præmium scelerum feret? 590
 Jubes abire. matris imperio obsequor.
 Da, quo revertar. regia frater mea
 Habitet superbus; parva me abscondat casa:
 Hanc da repulso. liceat exiguo lare
 Pensare regnum. conjugii donum datus 595
 Arbitria thalami dura felicis feram,
 Humilisque socerum lixa dominantem sequar?
 In servitutum cadere de regno, grave est.
 Joc. Si regna quæris, nec potest scepro manus
 Vacare sævo; multa, quæ possunt peti 600
 In orbe toto, quælibet tellus dabit.
 Hinc nota Baccho Tmolus attollit juga,
 Qua lata terris spatia frugiferis jacent,

Et

584. Quid scepra] Quid quæso
 facies si quando Rex fueris? Farna-
 bius.

588. Si fefellissem] Quod fecit
 Eteocles. Idem.

592. Regia frater mea Habitet su-
 perbus:] Sane & Flor. meus Habitet
 superba. etsi alterum invidiosius. Gro-
 novius.

595. Conjugi] In conjugis opulen-
 tæ domum receptus pro uxore heram
 habeam, imò habeat & inserviam so-
 cero. Farnabius.

597. Lixa] Nonio, qui ligna ve-
 hunt exercitui, calones; qui vero aquam
 subministrant, lixa: ipsæ quoque na-
 viculæ quæ ligna subvehunt, D. In-
 doro lib. 19. orig. cap. 1. Delvius.

598. In servitutum] Quia felicem
 fuisse miserum. Sed magni animi &
 fortis est, ubi quis è sublimi rerum
 statu deciderit patienter adversa tole-
 rare. Verf. 923. Thyest. Farnabius.

602. Tmolus] Mons Lydiæ à Ba-
 cho superatus vitium & ctoci ferax.
 Idem.

Et qua trahens opulenta Pactolus vadā
 Inundat auro rura. nec lætis minus 605
 Mæandros arvis flectit errantes aquas,
 Rapidusque campos fertiles Hebrus secat.
 Hinc grata Cereri Gargara, & dives solum
 Quod Xanthus ambit nivibus Idæis tumens:
 Hinc, qua relinquit nomen Ionii maris, 610
 Fauces Abydi Sestos oppositæ premit;
 Aut, qua latus jam propior Orienti dedit,
 Tutamque crebris portubus Lyciam videt:
 Hæc regna ferro quære. in hos populos ferat
 Socer arma fortis: has paret sceptro tuo 615
 Tradatque gentes. hoc adhuc regnum puta
 Tenere patrem. melius exilium est tibi,
 Quam reditus iste. crimine alieno exulas,
 Tuo redibis. melius istis viribus,

Nova

604. *Pactolus*] Lydiæ fl. aureas trahens arenas. *Farnabius*.

606. *Mæandros*] Mæander celeberrimus Phrygiæ fluvius, multis anfractibus sinuosus & flexuosus. v. 683. *Herc. Fur. Idem*.

607. *Campos fertiles Hebrus secat.*] Quum loca, quæ describit omnia, Phrygiæ, Hellepontis, Lydiæ, Lyciæ in Asia sint, mirum est hic interponi *Hebrum* Thraciæ & Europæ. Fortassis, *Hermus*. Hunc enim ex monte Dindymenæ sacro per Catacaumenen in Sardiniam ferri *μῆχες τῆς συνέχεις πειθῶς* testis Strabon. l. 13. *Gronovius*.

608. *Gargara*] Montis Idæ cacumina frumento fertilia. *Farnabius*.

609. *Xanthus*] Scamander fl. Trojanus. *Idem*.

610. *Relinquit*] Et Hellepontus dici cepit; in cuius faucibus Abydus à latere Asiatico opposita est Sesto à latere Europæo. *Nomen Ionii maris, Fauces Abydi Sestos oppositæ*] Sestos non magis urget fauces Abydi, quam

Messana Sicilia premit fauces Rhegi Italici, aut Abyla urget fauces Calpes. Delirus è Mogunt. & aliis notat, *Fauces Abydos*, ex Lugd. *Abydos Sestosque oppositæ premunt*. Comelinus è Pal. *Abydos*. Florentinus: *Faucesque Abydo Sestos oppositæ*. Scribe: *qua relinquit nomen Ionii, maris Fauces Abydo Sestos oppositæ premit*. Vtraque enim premunt fauces maris, Sestos oppositam habens Abydon, Abydos Seston. *Thyeste: & maris gemini premens Fauces Corinthos*. Gronovius.

612. *Qua latus jam propior Orienti*] Ridicule ad Xanthum referunt, quasi non interveniret Sestos, & tamen sensu nullo. Lege, *propius*, & refer ad *Mare*. Qua illud se flexit in latus circa Cnidum Rhodumque jam propior Orienti soli, & Lyciam alluit. Forte & mox: *Hic regna ferro quære*. *Idem*.

618. *Reditus iste*] Per vim & nefas. *Farnabius*.

619. *Melius usus viribus*] Etruscus: *melius istis viribus*. Gronovius.

627. Li-

Nova re
 Quin ips
 Tibi mi
 In quo p
 Favere p
 Sunt exi
 Propon
 Licet or
 Licet ar
 Fortuna
 Quodcu
 Licet in
 Sors co
 Certum
 Omnes
 Petiere
 Obtexi
 Victore
 Frange
 In quo
 Sigaud
 Cum vi
 Dimitt
 Luctu
 Pœnas
 Joc. Ne

627. Li
 cet sis num
 melior: n
 tuti milit
 na, sed
 d'pns in
 spem imp
 jicit. Fa
 629. I
 punctio
 Tentat ig
 belli: ser

Nova regna nullo scelere maculata appetes. 620
 Quin ipse frater, arma comitatus tua,
 Tibi militabit. vade, & id bellum gere,
 In quo pater materque pugnanti tibi
 Favere possint. regna cum scelere, omnibus
 Sunt exiliis graviora. nunc belli mala 625
 Propone; dubias Martis incerti vices.
 Licet omne tecum Græciæ robur trahas;
 Licet arma longe miles ac late explicet;
 Fortuna belli semper ancipiti in loco est,
 Quodcunque Mars decernit. exæquat duos, 630
 Licet impares sint, gladius: & spes & metus
 Sors cæca versat. præmium incertum petis,
 Certum scelus. Favisse fac votis deos
 Omnes tuis: cessere, & aversi fugam
 Petiere cives. clade funesta jacent. 635
 Obtexit agros miles. Exultes licet,
 Victorque fratris spolia dejecti geras;
 Frangenda palma est. Quale tu id bellum putas,
 In quo exsecrandum victor admittit nefas,
 Sigaudet? hunc, quem vincere infelix cupis, 640
 Cum viceris, lugebis. infaustas, age,
 Dimitte pugnas. libera patriam metu,
 Luctu parentes. Polyn. Sceleris & fraudis suæ
 Pœnas nefandus frater ut nullas ferat?
 Joc. Ne metue; pœnas & quidem solvet graves. 645
 Regna-

627. Licet] Exercitu & copiis licet sis numerosior & instructor, imo melior: non tamen numero, non virtuti militum semper respondet fortuna, sed anceps belli alea, & agros æque impares æquat & potentioris spem impotentioris sæpe metui subijcit. Farnabius.

629. Fortuna belli semper] Interpunctio minus apta videtur Cæterò. Tentat igitur: ac late explicet Fortuna belli: semper ancipiti: & quia ne sic

quidam his acquiescit, detracta litera legit: Quocumque Mars decernit. Sed nihil est suspecti. Anceps est, inquit, fortuna belli; quod bellum prælio & acie dijudicatur, non ratione & colloquio componitur. Vt apud Livium: Primus impetus rem decrevit. Gronov.

633. Favisse] Hæc ab Euripide sumit, sed melius tractavit. Vossius.

638. Frangenda] Non tamen fincera erit tibi & integra victoria, quia non honesta, Farnabius.

Regnabit. *Polyn.* Hæcne est pœna? *Joc.* Si dubitas,avo
 Patrique crede. Cadmus hoc dicet tibi,
 Cadmique proles. Sceptra Thebarum fuit
 Impune nulli gerere; nec quisquam fide
 Raptâ tenebat illa. jam numeres, licet, 650
 Fratrem inter istos. *Polyn.* Numero: & est tanti mihi
 Cum regibus jacere. *Joc.* Te turbæ exulum
 Adscribo. regna, dummodo invisus tuis.
Polyn. Regnare non vult, esse qui invisus timet.
 Simul ista mundi conditor posuit Deus, 655
 Odium atque regnum. regis hoc magni reor,
 Odia ista premere. multa dominantem vetat
 Amor suorum. plus in iratos licet.
 Qui vult amari, languida regnet manû.
 Invisa numquam imperia retinentur diu. 660
Joc. Præcepta melius imperii reges dabunt;

Exilia

647. Patrique] Lajo & Oedipo, regorum ille interfectus; hic, omnium numerarum genere accumulatus. *Far. Cadmus*] Regno pulsus & in serpentem mutatus. *Herc. Fur.* vers. 392. *Idem.*
 648. Sceptra] *Ibi.* vers. 385. *Idem.*
 649. Fide] Quod fecit Eteocles. *Id.*
 651. Et est] Et ego tanti regnum æstimo; ut vel cum his regibus rex mori velim. *Idem.*

653. Dummodo] Quamdiu, si modo. porro pro regna, forte legendum, regna. hæc mente; quamdiu invisus tuis regnabis, non rex mihi, sed exsul videre. sane ut mater invisum esse velit filium regem, non convenit, nisi iata & convicianti, ut dixi. *Delrius.*

654. Regnare] Ars prima regni est, posse te invidiam pari. *Verf.* 352. *Herc. Fur. Oed.* 703. *Fatnabius.*

656. Regis & magni reor,] *Delrius* non male alicubi legi ait: regis est magni reor. *Raphelingius,* regit at magni. *Cruteri* unus, regis hoc magni; nec tamen rejecerit aliorum at. *Etruscus:* regis hoc magni reor. Itaque cessent conjecturæ. *Gronovius.*

659. Qui vult amari,] *Præcio* regnat & subditorum arbitratur, qui amari vult.

660. Invisa nunquam] *Hunc* versum *Iocasta* attribuit *Raphelingius,* sequentem cum reliquo *Polynici.* *Delrius* de duobus consentit: sed, *Exsilia tu dispone;* tumsum dat *Iocasta,* reliquum *Polynici.* *Cruterus* & *Scaliger* omnia *Polynici* præter, *Præcepta melius;* cum sequenti *hemestichio,* ut vulgo editur. *Subtilius* & *commodius* *Grotius* vers. 652. te turbæ exsulum Adscribo, tanquam matri minus conveniens, tradit *Eteocli:* *Sensus,* (non, si hæc tua sit politice, melior eris exul, quam rex, ut volunt: sed, frustra ducis tanti: non enim tibi continget cum regibus jacere: exsilium es; & manebis: quod sequitur, *Polynici,* Regna dummodo invisus tuis; Mox illud verè tyrannicum, *Regnare non vult,* iterum *Eteocli:* mitiora, *Qui vult amari;* *Polynici:* denique *Eteocli:* *Præcepta melius,* cum reliquo. *Gronovius.*

661. Præcepta] Quæcumque, inquit,

Exilia t
 Patrian
 Imperi

quit, à te
 ni: sed re
 cere. Reg
 gnandi dal
 Ipsi videri
 gna sua: r
 modo in e
 cepta exsi
 sunt. *Far.*

664. In
 d' adre
 Kadre

Exilia tu dispone. Polyn. Pro regno velim
Patriam, penates, conjugem flammis dare.
Imperia pretio quolibet, constant bene.

* * * * *

Deest, & magna pars hujus Tragediæ intercidit.

quit, à te dicta sunt, præcepta sunt regi : sed regum est, non tuum, ista edicere. Reges ergo melius præcepta regnandi dabunt, quam tu, qui exulas. Ipsi viderint quomodo disponant regna sua : tu (ut modo vers. 652,) quomodo in exsilio degas. Tam tibi præcepta exsiliij quam illis imperij opus sunt. Farnabius.

664. Imperia] Euripides : Εἰπέ
ᾧ ἀδικεῖν γῆν, πνευρίδῳ περὶ
Καλλιπῶν ἀδικεῖν. τ' ἀδικα δ' εὐσε-

βείν γεγάθ. hos versus auctor est Suetonius lib. 1. sic à Ciceroe conversos fuisse : Si violandum est jus, imperij gratia Violandum est : alius in rebus pietatem colas, quæ cum Cæsar Iulius continuo haberet in ore, omnia jura divina & humana, inquit Cicero l. 1. offic. pervertit, propter eum quem sibi opinionis errore sinxerat principatum. Merito Ennius scripsit : Nulla sancta societas, nec fides regni est. Porro ab hoc versu cetera desiderantur. Delrins.

L. AN-